

TRINAESTO PROLAZNO VREME

(2025)

SADRŽAJ

I	KRATAK OSVRT NA OVOGODIŠNJE ISTRAŽIVANJE	4
II	METODOLOGIJA I STRUKTURA UZORKA.....	10
III	POSLOVANJE U 2025. GODINI	13
IV	STATUS I TREND RAZVOJA POSLOVNOG OKRUŽENJA ...	17
V	PROGNOZE ZA SLEDEĆU GODINU	19
VI	REFORME ZA DUGOROČNI PRIVREDNI RAST.....	24
VII	PRIORITETI ZA EKONOMSKI RAST	27
	SMANJENJE KORUPCIJE	27
	PRAVOSUĐE.....	29
	SIVA EKONOMIJA.....	31
	VEĆA FLEKSIBILNOST RADNIH PROPISA.....	32
	FOKUS NA OBRAZOVANJE, VEĆU PRODUKTIVNOST RADA I PAMETNE IZVORE RASTA	34

I KRATAK OSVRT NA OVOGODIŠNJE ISTRAŽIVANJE

Istraživanje poslovne klime i poverenja investitora Američke privredne komore u Srbiji (u daljem tekstu: **AmCham**), daje prikaz percepcije kompanija članica AmCham-a, kao i malih i mikro preduzeća (u daljem tekstu: **MMP**) van članstva AmCham-a, o poslovnom okruženju u Srbiji, njihovom poslovanju u tekućoj i planovima za narednu godinu, posvećenosti održivom razvoju, kao i o značaju regionalne ekonomske saradnje.

Prethodna istraživanja su sprovedena 2013, 2014, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022., 2023. i 2024. godine.

SAŽETAK

Ove godine istraživanje je sprovedeno tokom avgusta i septembra, što je važno naglasiti za tumačenje rezultata, jer su efekti nekih spoljnih, ali i lokalnih politika postali poznati ili svoj puni efekat razvili, u različitim stadijumima i nakon sprovedenog istraživanja. Tako, na primer, trgovinske mere SAD, lokalno nestabilna društveno-politička situacija i vanredno povećanje minimalne zarade su u potpunosti uključene u projekcije kompanija od početka istraživanja. Mere koje se odnose na ograničavanje maloprodajnih marži, rabata i zamrzavanje cena velikog broja proizvoda, kao i obuhvat i trajanje mera koje se odnose na povoljnije kreditiranje građana sa nižim primanjima nisu bile poznate u prvom mesecu istraživanja, a imaju uticaj na oko ¼ oba posmatrana uzorka. Konačno, iako su OFAC sankcije NIS-u donete početkom godine, početak primene odvio se nakon završetka ovog istraživanja, što uz usvajanje predloga uredbe Saveta Evropske unije o zabrani uvoza ruskog gasa za članice, stvara neizvesnost vezano za cene i dostupnost energenata, koja može dalje uticati na rezultate i planove kompanija.

AmCham kompanije članice su i ove godine umereno zadovoljne poslovnom klimom u Srbiji. Ovogodišnja prosečna ocena od 2.6 (na skali od 1 do 5) nosi zaokret u odnosu na dosadašnji trend rasta zadovoljstva, koji je prošle godine kulminirao prosečnom ocenom 3. Mala i mikro preduzeća koja nisu AmCham članovi, uglavnom dele stavove većih kompanija ocenjujući poslovnu klimu za nijansu višom prosečnom ocenom od 2,7, ali je i u tom uzorku primetan pad zadovoljstva u odnosu na prošlu i pretprošlu godinu.

Performanse poslovanja u 2025. godini i za članice AmCham-a i za mala i mikro preduzeća su lošije nego u prethodne dve godine, i na nivou su onih iz 2022. godine, kada su se efekti COVID krize preklopili sa početkom rata u Ukrajini i značajno odrazili na poslovanje. Podudarnost sa pokazateljima privredne aktivnosti u 2022. godini potvrđuje i oktobarska prognoza NBS stope rasta BDP-a u 2025. godini, koja će se nakon 3.9% u 2024. i 3.8% u 2023. godini, vratiti na 2.1% u 2025. godini, što je približno 2.3% u 2022. godini.

Glavni spoljni ili globalni izazovi koji su tome doprineli su nepredvidivost globalnih trgovinskih politika i, u istoj meri važno, slabe ekonomske aktivnosti glavnog trgovinskog partnera – Evropske unije. Geopolitička fragmentacija trgovinskih tokova značajno utiče na tražnju izvoznih proizvoda iz Srbije već u ovoj godini, sa stabilnim prognozama daljeg zaoštavanja. U domenu najvažnijih globalnih faktora, važno je naglasiti da je stupanje na snagu OFAC ekonomskih sankcija NIS-u, kao i odluka EU o zabrani uvoza ruskog gasa, saopštena nakon završetka ovog istraživanja, a da je i u takvom scenariju oko petine članstva u AmCham-u i oko trećine uzorka mikro i malih kompanija bilo zabrinuto za dostupnost i cenu energenata.

U dominantne lokalne izazove ove godine ubrajaju se društveno-politička nestabilnost i neefikasnost javne administracije, čime je dugogodišnji najveći izazov, u vidu dostupnosti nove radne snage usled kontrahovane ekonomske aktivnosti, pao na treću poziciju (u nivou sa stopom inflacije i nelojalnom konkurencijom). Od početka primene seta **mera za ograničavanje marži, rabata, cena i kamata,** poslovna zajednica je jedinstvena u oceni da **takve mere, ako se izuzetno i uvode, moraju imati izraženo ograničeno trajanje,** bez preuzimanja uloge dugotrajnog ili često upotrebljavanog instrumenta ekonomske politike.

U ovogodišnjem istraživanju smo testirali i **osetljivost kompanija na povećanje minimalne cene rada.** Rezultati pokazuju da povećanje minimalne cene rada **značajan izazov za mikro i mala preduzeća,** imajući u vidu da preko 50% njih ima radnike na minimalnoj zaradi, a približno 2/3 uzorka indeksira plate u odnosu na njih. Sa druge strane, u AmCham uzorku 20% kompanija je direktno, a do 1/3 je indirektno pogođeno povećanjem minimalne cene rada. Iako su neke industrije u okviru AmCham zajednice pogođene u većoj meri (npr. maloprodaja), **AmCham uzorak je, gledano u celini, ipak osetljiviji na mere koje ugrožavaju ili bi mogle da ugroze visoke zarade, poput progresivnog oporezivanja.** Time bi visokokvalifikovani ljudski kapital u Srbiji, zbog koga su mnogi investitori i bazirali operacije u Srbiji, postao nekonkurentan u odnosu na uporediva tržišta. Ovo pitanje je važno sa aspekta modela rasta Srbije, daljeg privlačenja industrija sa visokom dodatom vrednošću, koje zapošljavaju visokokvalifikovane i visokoplaćene radnike, što bi naše najbolje stručnjake i studente zadržalo u zemlji.

Povećanje poslovanja u narednoj godini očekuje 52% AmCham-a članova, dok trećina ispitanika veruje da će doći do povećanja broja zaposlenih (35%). U uzorku MMP, **29% ispitanika očekuje rast poslovanja u 2025. godini**, dok 22% njih planira nova zapošljavanja. Kao i ranijih godina, postoji značajna razlika između uzoraka kada je u pitanju **stav prema dodatnim investicijama u 2026. godini**. **59% članica AmCham-a planira dodatne investicije**, dok je udeo onih koji planiraju dodatne investicije kod mikro i malih preduzeća duplo manji (27%). Ovakav rezultat je konzistentan sa rezultatima prethodnih ciklusa istraživanja, mada je vredno pomena da je pad primetan kod obe grupe ispitanika i da je na rekordnom nivou u poslednjih nekoliko godina. **U poređenju sa prethodnim godinama, kada smo iz godine u godinu imali sve optimističnije prognoze, ovi rezultati odražavaju promenu trenda, i veći oprez kod oko 15-20% ispitanika iz oba uzorka.** Dominantni fokus na održanje poslovanja primetan je kod MMP uzorka, a opšte raspoloženje se može porediti samo sa prognozama za 2023. godinu, nakon pada aktivnosti u 2022. zbog početka rata u Ukrajini i naglog skoka inflacije.

Imajući u vidu značajno smanjenje priliva stranih direktnih investicija koje je evidentno tokom 2025. godine u Srbiji, ali i u drugim zemljama regiona, **dodatni fokus ekonomske politike trebalo bi da podrži mere za unapređenje poslovne klime**, čime se podstiču izvori rasta koji su lokalno prisutni (follow-on investicije investitora koji su lokalno prisutni, ali i aktivacija domaćih privatnih investicija).

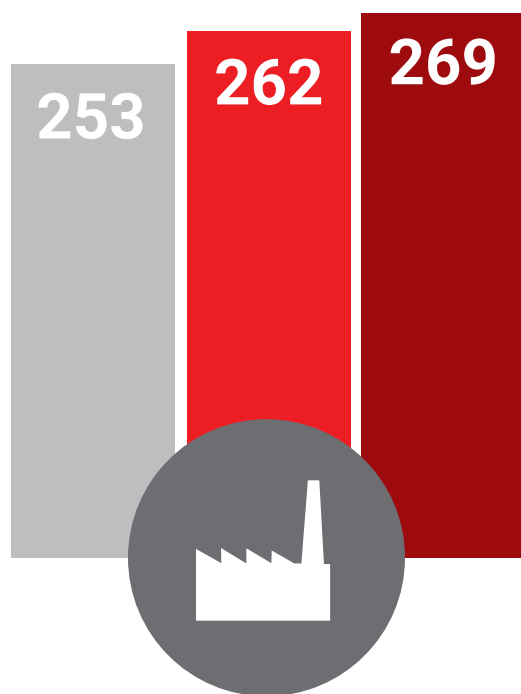
Kada je reč o reformama koje Vlada treba da sprovede u cilju unapređenja poslovnog okruženja, **lista prvih prioriteta za AmCham članice nije se značajno promenila u odnosu na prethodni ciklus istraživanja**. Kompanije i dalje kao najvažnije izdvajaju **smanjenje korupcije (73%) i unapređenje rada pravosuđa i vladavine prava (65%)**, kao dve sistemske reforme od presudnog značaja za predvidivost, sigurnost i dugoročni rast privrede. Nakon nekoliko godina u kojima je ovaj pokazatelj stagnirao, **smanjenje sive ekonomije ponovo dobija na težini**, probijajući se na visoko treće mesto (46%), što ukazuje na rastuću potrebu za jačim institucionalnim okvirom za funkcionalnu tržišnu ekonomiju. **Uzorak mikro i malih preduzeća uveliko prati prioritizaciju AmCham članica, uz dodatak potrebe za većom fleksibilnošću radnog zakonodavstva**, koje uz **visok poreski klin najnižih zarada**, opterećuje svakodnevno poslovanje malih firmi.

Već nekoliko godina zaredom, **više od dve trećine ispitanika u okviru članstva AmCham-a (73%), ali i malih i mikro preduzeća (67%), smatra da bi dalje ulaganje u obrazovanje trebalo da bude prvi prioritet za alokaciju budžetskih sredstava** kao preduslov za povećanje privrednog rasta. Kada se to ukrsti sa predviđanjima da će **najveći izazov u narednom periodu biti osposobljavanje zaposlenih za automatizaciju procesa i upotrebu**

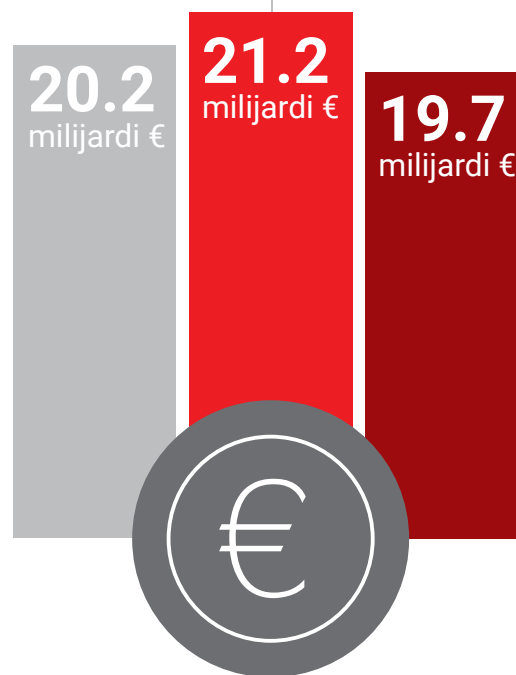
veštačke inteligencije radi povećanja produktivnosti rada, koji naglašava preko 70% AmCham članica, otvara se jasan pravac za nastavak podrške digitalizaciji, automatizaciji, inovativnom razvoju i saradnji privatnog sektora sa akademskim institucijama i startup zajednicom.

Imajući u vidu rezultate istraživanja, kao i događaje iz poslednjeg kvartala ove godine koji nisu obuhvaćeni istraživanjem, potencijal rasta za narednu godinu može da dostigne samo ukoliko **lokalna ekonomska politika unapredi predvidivost uz jačanje institucionalnog okvira za funkcionalnu tržišnu utakmicu i podsticanje pametnih izvora rasta sa jasnom vizijom modernizacije ekonomije**. Kako bi se obezbedila veća atraktivnost za ulaganje i proširivanje poslovanja, poželjno je okončanje postojećih i izbegavanje uvođenja novih tržišnih intervencija i aktivan doprinos smanjenju društvenih tenzija. Rezultati naših 10 prethodnih istraživanja pokazuju da, i u manje volatilnim eksternim uslovima, percepcija dobre investicione destinacije u regionu raste ukoliko je ista deo EU. Stoga ispunjavanje **agende za pridruživanje EU predstavlja jedno od mogućih izvora predvidivosti**, a otvara mogućnosti i da korišćenjem dostupnih evropskih instrumenata za inovacije, digitalizaciju i investicije, Srbija ubrza prelazak na privredu zasnovanu na znanju. Uporedo sa tim, **dalji razvoj partnerstva sa Sjedinjenim Američkim Državama, kao globalnim liderom u inovacijama i naprednim tehnologijama**, može značajno doprineti modernizaciji domaće privrede i jačanju njenog međunarodnog konkurentskog kapaciteta.

SNAGA AMCHAM ZAJEDNICE

KOMPANIJE

PROMET

ZAPOSLENI

2022.
2023.
2024.

* Zvanični podaci APR-a za 2022, 2023. i 2024. godinu

II METODOLOGIJA I STRUKTURA UZORKA

AmCham je sproveo istraživanje uz pomoć Ipsos Strategic Marketing-a, u periodu od avgusta do kraja septembra 2025. godine. Kompanije koje su AmCham članovi, anketirane su putem online upitnika. Pored toga, sproveden je i niz kvalitativnih intervjua, metodom "licem u lice" ili putem video sastanaka, u okviru kojih su komentarisani rezultati kvantitativnog istraživanja.

Imajući u vidu da članice AmCham-a većinski predstavljaju velike i srednje kompanije, kao i prethodnih godina, u istraživanje je uključen i uzorak kompanija van AmCham članstva, sačinjen od mikro i malih preduzeća¹. Cilj uključivanja i poređenja stavova velikih investitora i malih kompanija je sveobuhvatnije sagledavanje stanja celokupne privrede i neophodnih koraka za njen brži rast.

Predstavnicima mikro i malih preduzeća intervjuisani su metodom „licem u lice“ ili telefonski. Intervjui su vođeni sa osobama koje zauzimaju najviše položaje u kompaniji. Uzorak je napravljen korišćenjem spiska svih poslovnih subjekata registrovanih u Privrednom registru Srbije (2024).

Instrument korišćen u ovom istraživanju bio je upitnik napravljen na osnovu instrumenata korišćenih u prethodnim talasima istraživanja uz dodatak grupe pitanja posvećene osetljivosti kompanija na povećanje minimalne zarade, potencijala za inovacije i slično.

STRUKTURA UZORKA

Uzorak AmCham članica - U istraživanju je učestvovalo 153 AmCham članica, od kojih su po trećina velike (32%) i srednje kompanije (32%), dok 22% čine mala, a 14% mikro preduzeća. Posmatrano prema broju zaposlenih,

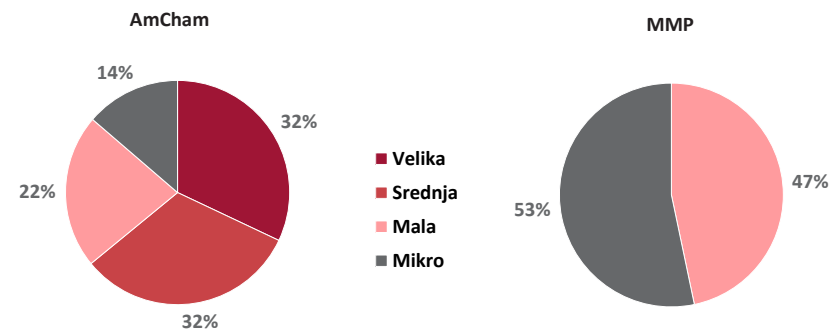
1) Stratifikovani uzorak mikro i malih preduzeća sa 5 ili više zaposlenih koja posluju u Srbiji pet ili više godina.

oko 31% kompanija ima više od 250 zaposlenih, 32% zapošljava između 50 i 250 ljudi, dok 37% čine kompanije sa najviše 50 zaposlenih. Među ispitanicima dominiraju predstavnici najvišeg menadžmenta – čak 82% njih zauzima top menadžment pozicije, dok preostalih 18% pripada srednjem nivou menadžmenta. Velika većina kompanija (80%) nema zaposlene koji primaju minimalnu zaradu utvrđenu zakonodavstvom Republike Srbije. Kompanije obuhvaćene istraživanjem dolaze iz širokog spektra industrija, uključujući proizvodne delatnosti (tešku i laku industriju), trgovinu i logistiku, finansijski sektor, profesionalne usluge (pravne, računovodstvene i revizorske, arhitektonske i građevinske, poreske, upravljačke i konsultantske), IKT sektor, zdravstvo, farmaciju i druge oblasti.

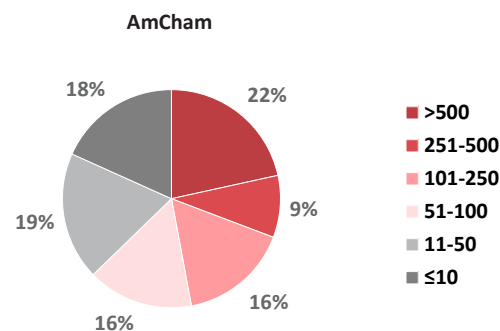
Kvalitativno istraživanje sprovedeno je putem direktnih intervjua sa 25 odabranih kompanija sa velikim brojem zaposlenih iz AmCham članstva, koji su podrazumevali komentarisanje rezultata kvantitativnog istraživanja i detaljne razrade ključnih izazova poslovanja. Skoro svi intervjuisani u okviru kvalitativnog uzorka su generalni direktori kompanija.

Uzorak mikro i malih preduzeća čini 155 kompanija, od kojih je 53% mikro i 47% malih. 44% ovog uzorka čine kompanije sa manje od 50 zaposlenih, a 56% čine firme sa 10 ili manje zaposlenih. Kod mikro i malih preduzeća sličan je udeo predstavnika na top menadžment pozicijama kao i kod AmCham članica (74%), dok je oko četvrtine na pozicijama srednjeg menadžmenta (26%). 52% mikro i malih preduzeća nema niti jednog zaposlenog sa minimalnom zaradom, dok 13% ima više od polovine zaposlenih na minimalnoj zaradi. Kompanije koje su učestvovala u istraživanju pokrivaju različite delatnosti. Ipak, najveći broj mikro i malih preduzeća koja nisu AmCham članice posluje u sektoru trgovine na veliko i malo, obavlja stručne i profesionalne usluge, bavi se lakom (prehrambene, duvanske, tekstilne itd.) ili teškom industrijom.

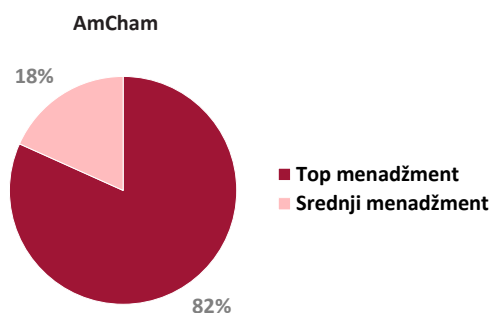
VELIČINA KOMPANIJE

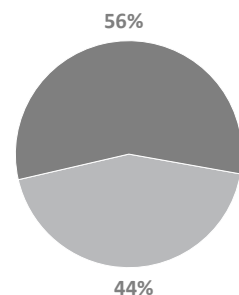
BROJ ZAPOSLENIH

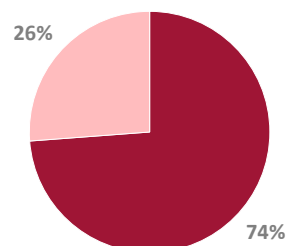
POZICIJA ISPITANIKA

MMP

MMP

III POSLOVANJE U 2025. GODINI

Na pitanje o poslovnim performansama u 2025. godini, i AmCham članice i mikro i mala preduzeća ističu da, iako rezultati nisu nužno loši, planovi za ovu godinu nisu u potpunosti ostvareni i da su poslovni učinci slabiji u odnosu na prethodnu godinu.

Konkretno, u segmentu prihoda i profita, 51% odnosno 46% AmCham kompanija ostvarilo je rast, što je znatno ispod onoga što su bila očekivanja kompanija. Naime, u posljednjem kvartalu 2024. godine čak 73% ispitanika prognoziralo je da će u 2025. postići još bolje rezultate nego prethodne godine, što je bio izuzetno ambiciozan cilj. Važno je napomenuti da je prethodna godina bila jedna od najuspešnijih godina za poslovni sektor od kada AmCham sprovodi istraživanje - rast prihoda ostvarilo je 71% kompanija članica AmCham-a, dok je profit porastao kod 58% njih. Iako kompanije koje su ostvarile pad prihoda i profita čine mali deo AmCham uzorka, njihov broj je udvostručen (sa 8% kompanija koje su zabeležile pad prihoda u 2024. na 16% u 2025. godini, odnosno sa 12% sa padom profita u 2024. na 21% u 2025. godini).

Kada je reč o investicijama, one predstavljaju najosetljiviji indikator i jasno ukazuju na usporavanje privredne aktivnosti u 2025. godini. Kod gotovo polovine ispitanih kompanija (45%) u 2025. godini nije došlo do novih investicija, dok je rast u ovom segmentu zabeležilo 35% članica. Iako ovi rezultati sami po sebi nisu nužno loši, oni su ipak slabiji u odnosu na 2024. godinu, kada je rast investicija prijavilo 50% kompanija. Ovakva kretanja ukazuju da kompanije ulaze u fazu nešto opreznijeg investiranja.

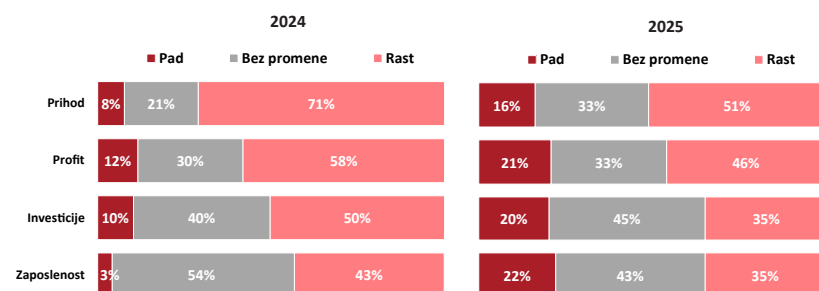
Broj zaposlenih predstavlja jedan od najkonzervativnijih pokazatelja stanja u privredi, a u 2025. godini ostao je nepromenjen kod najvećeg broja AmCham kompanija (43%), dok je 35% njih zapošljavalo nove radnike. Ipak, i ovde je vidljiv trend usporavanja dinamike zapošljavanja – rast zaposlenih je znatno ispod ranije prognoziranih 50%, a broj kompanija koje su otpuštale radnike je porastao sa 8% u 2024. godini, na 22% u 2025.

Kada je reč o mikro i malim preduzećima, ona su tradicionalno ranjivija u odnosu na AmCham kompanije. Ovo pokazuju i ovogodišnji rezultati, prema kojima MMP sektor ostvaruje još manji rast prihoda nego AmCham kompanije (33%, naspram 51%), a dvostruko ređe ostvaruje rast profita (28%, naspram 46%). Najveći broj ispitanika iz ove kategorije (45%) ostao je

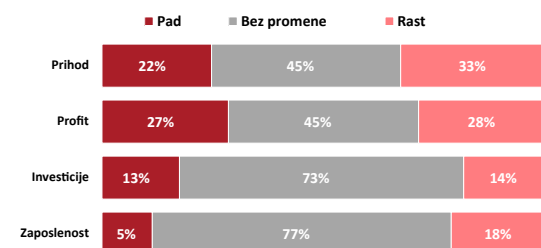
u stagnaciji, dok 22% odnosno 27% zabeležilo pad ovih ključnih poslovnih pokazatelja. Ako se ovi rezultati uporede sa prethodnom godinom, uočava se pad poslovnih performansi prema oba indikatora, pri čemu je pad posebno izražen kod profita, gde je broj kompanija koje su ostvarile rast gotovo prepolovljen – sa 43% u 2024. na 28% u 2025. godini, dok je udeo onih koji su ostvarili pad profita više nego dupliran (sa 12% u 2024. na 27% u 2025. godini).

I u pogledu investicija i zaposlenosti, MMP očekivano imaju slabije rezultate od AmCham članica. Dok AmCham kompanije i dalje beleže određeni nivo investicionih aktivnosti i zapošljavanja, MMP sektor uglavnom stagnira, fokusirajući se na održavanje tekućih operacija. Naime, najveći udeo MMP navodi da su investicije i zaposlenost u 2025. godini ostale na istom nivou (73% i 77%) u odnosu na 2024. godinu.

AMCHAM: PERFORMANSE POSLOVANJA U 2024. I 2025. GODINI

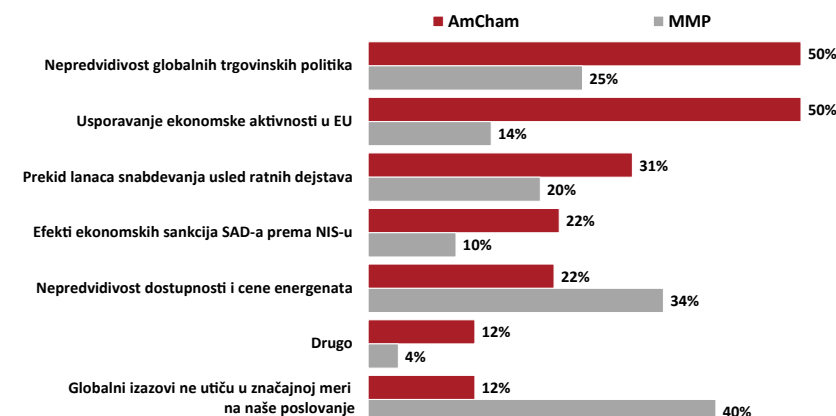

MMP: PERFORMANSE POSLOVANJA U 2025. GODINI

Kada je reč o globalnim izazovima za poslovanje, čak 40% mikro i malih preduzeća navodi da globalni rizici ne utiču značajno na njihovo poslovanje, što ukazuje na to da je njihov poslovni model u većoj meri usmeren na lokalno tržište i svakodnevne operativne izazove, pa se promene u globalnim tokovima tržišta i svakodnevnim operativnim izazovima ne mogu kod većih, međunarodno povezanih kompanija. Sa druge strane, **88% AmCham kompanija oseća uticaj globalnih rizika na svoje poslovanje**. Za polovinu AmCham kompanija najveći globalni izazov predstavlja nepredvidivost globalnih trgovinskih politika (pre svega promene carinskih stopa od strane SAD-a) i usporavanje ekonomske aktivnosti u EU, koja je najveći trgovinski partner Srbije i važno izvozno tržište za mnoge AmCham kompanije. Za MMP najizraženije su pretnje koje se tiču dostupnosti i cene energenata (34%), što odražava njihovu veću osetljivost na troškove koji neposredno utiču na svakodnevno poslovanje i finansijsku održivost. Važno je napomenuti da istraživanje nije obuhvatilo period nakon stupanja na snagu ili uvođenja dodatnih OFAC sankcija ruskim naftnim kompanijama koje posluju u Srbiji, kao ni period nakon objave Evropske unije o zabrani uvoza ruskog gasa, te rezultati ne odražavaju percepciju kompanija o ovim novonastalim rizicima, niti njihov mogući uticaj na poslovanje.

AMCHAM I MMP: GLOBALNI IZAZOVI ZA POSLOVANJE

Društveno-politička nestabilnost pokazala se kao najvažniji lokalni izazov sa kojim su se kompanije suočile u ovoj godini - čak 65% AmCham članova i 45% malih i mikro kompanija ovaj faktor navodi kao novi izvor neizvesnosti u poslovanju. Drugorangirani i trećerangirani izazovi, koji se tiču smanjene efikasnosti državne uprave (44%) i visoke stope inflacije (41%), zadržali su sličan nivo značaja za AmCham članove kao i u istom periodu prethodne godine.

Sa druge strane, dostupnost radne snage – koja je prethodne godine bila često prvorangirani lokalni izazov sa 59% – sada opada na 41%. Budući da je 2025. godina obeležena usporavanjem poslovnih aktivnosti, koje se poklapaju sa prepolovljenom prognozom godišnjeg rasta BDP-a, smanjenjem investicione aktivnosti i slabijim rastom zaposlenosti, logično je da potražnja za novom radnom snagom slabi, pa samim tim i percepcija nedostatka radnika postaje manje izražena. Ipak, na pitanje šta su najveći izazovi sa kojima se kompanije suočavaju na tržištu radne snage, najveći broj ispitanika odgovorio je da su ovo nedostatak kadra uopšte (AmCham: 49%, MMP: 44%) i nedostatak kvalifikovanog kadra (AmCham: 48%, MMP: 44%).

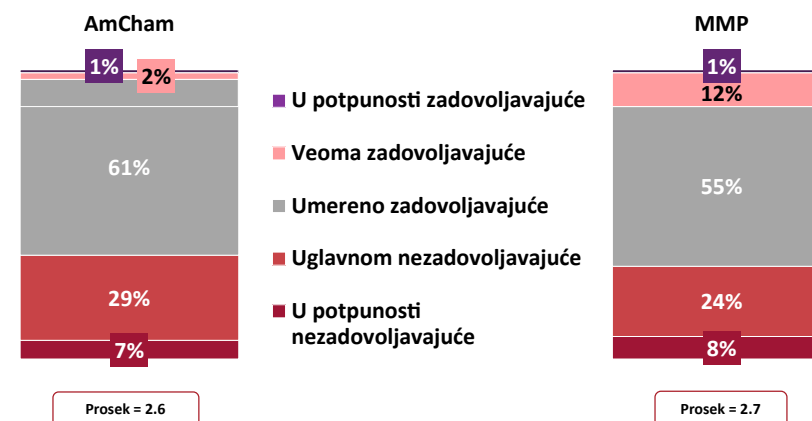
Za mikro i mala preduzeća najveći izazovi su društveno-ekonomska nestabilnost, kao i operativni i finansijski pritisci, dok pitanja sistemskih reformi i institucionalne efikasnosti postaju manje urgentna. Zbog toga se upravo u proceni značaja efikasnosti državne uprave beleži najveća razlika između dva uzorka (44% AmCham kompanija navodi ovo kao izazov, dok to čini samo 18% MMP).

Imajući u vidu da je istraživanje završeno polovinom septembra, ono je samo delimično obuhvatilo efekte mera Vlade za povećanje životnog standarda građana, kao što su efekti ograničavanja maloprodajnih marži, ograničavanja kamatnih stopa za potrošačke i stambene kredite, kao i druge ekonomske mere uvedene u tom periodu.

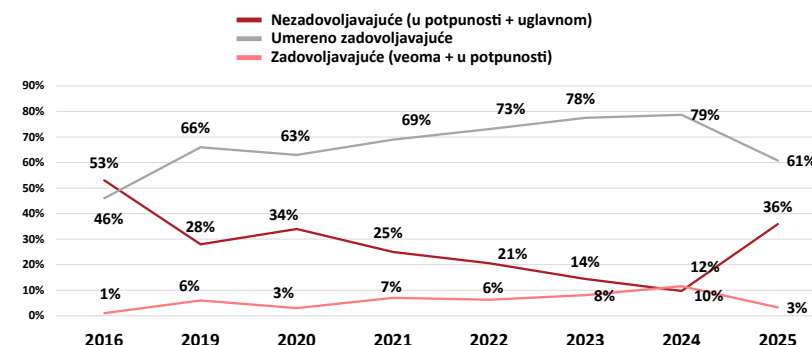
IV STATUS I TREND RAZVOJA POSLOVNOG OKRUŽENJA

Kada je reč o poslovnom okruženju u Srbiji, i među članicama AmCham-a (61%), i među malim i mikro preduzećima (55%), prevladava umereno zadovoljstvo – srednja ocena za AmCham uzorak je 2,6, dok je za uzorak mikro i malih preduzeća 2,7.

OCENA POSLOVNOG OKRUŽENJA U SRBIJI

OCENA POSLOVNOG OKRUŽENJA U SRBIJI - TREND ZADOVOLJSTVA MEĐU AMCHAM ČLANICAMA

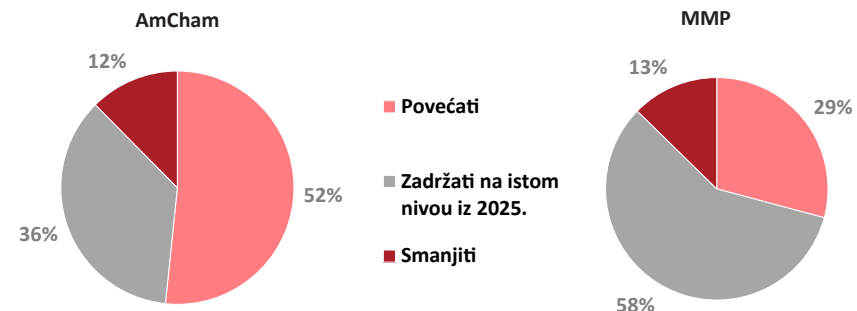
Umereno zadovoljstvo AmCham članova, koje od 2020. ima blago rastući trend, u 2025. doživljava pad, te je na najnižem nivou (61%) u poslednjih 5 godina. Udeo kompanija koje ocenjuju poslovno okruženje kao zadovoljavajuće je na najnižem nivou u čitavoj deceniji praćenja, a nivo nezadovoljnih poslovnim okruženjem je tri puta veći u odnosu na prošlu godinu (36% u 2025. naspram 12% u 2024. godini, što je bio istorijski minimum) i na najvišem je nivou od 2016. do danas.

V PROGNOZE ZA NAREDNU GODINU

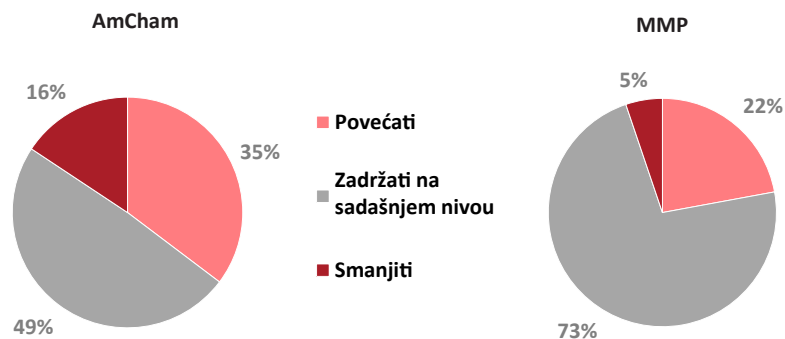
Polovina AmCham kompanija (52%) ulaze u 2026. godinu sa očekivanjem rasta. Za AmCham uzorak, to ne predstavlja visok nivo optimizma i može se porediti sa oprezom sa kojim su prognozirali 2023. godinu, nakon početka rata u Ukrajini. Polovina uzorka veruje da će se zaposlenost zadržati na trenutnom nivou (49%), dok 35% smatra da će doći do povećanja broja zaposlenih. 12% kompanija u AmCham članstvu očekuje pad poslovanja, a 16% otpuštanja.

I uzorak mikro i malih kompanija ima takođe smanjena očekivanja u poređenju sa prošlom godinom – 29% MMP uzorka očekuje rast poslovanja u 2026. godini, dok 22% njih planira nova zapošljavanja. Većinski, ovaj uzorak oprezno prognozira održanje poslovanja (58%) i broja zaposlenih (73%) na ovogodišnjem nivou. 13% MMP očekuje pad poslovanja, a 5% i otpuštanja u narednoj godini.

OČEKIVANJA U VEZI SA POSLOVANJEM U NAREDNAJ GODINI

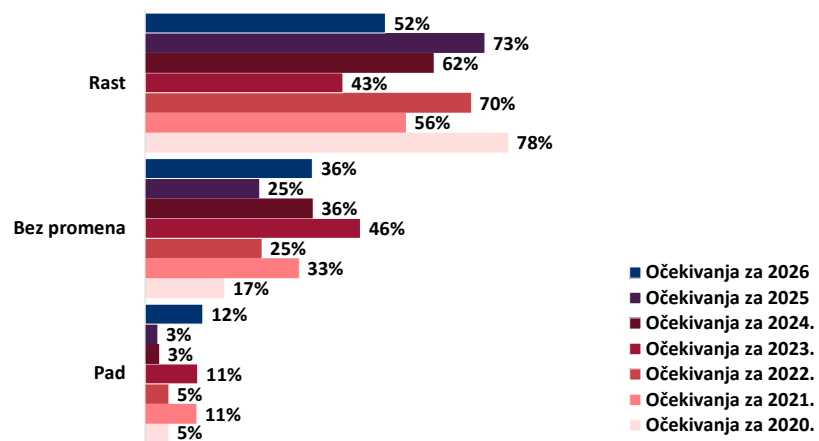

OČEKIVANE PROMENE BROJA ZAPOSLENIH U NAREDNOJ GODINI

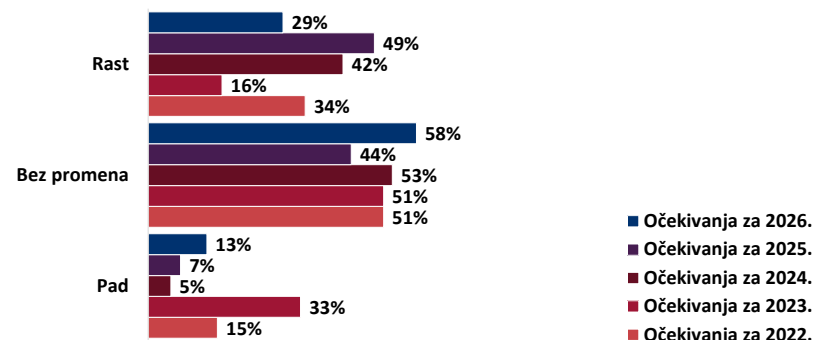
Ovogodišnji rezultati predstavljaju značajan pad u odnosu na prognoze rasta poslovanja tokom prethodnih godina i jasan je pokazatelj usporavanja ekonomskih aktivnosti i privrednog rasta, koji se može se porediti sa oprezom investitora krajem 2020. godine, kada je 56% AmCham članica očekivalo rast, 33% stagnaciju, a 11% pad poslovanja.

AMCHAM: OČEKIVANJA U VEZI SA POSLOVANJEM U NAREDNOJ GODINI (TREND)

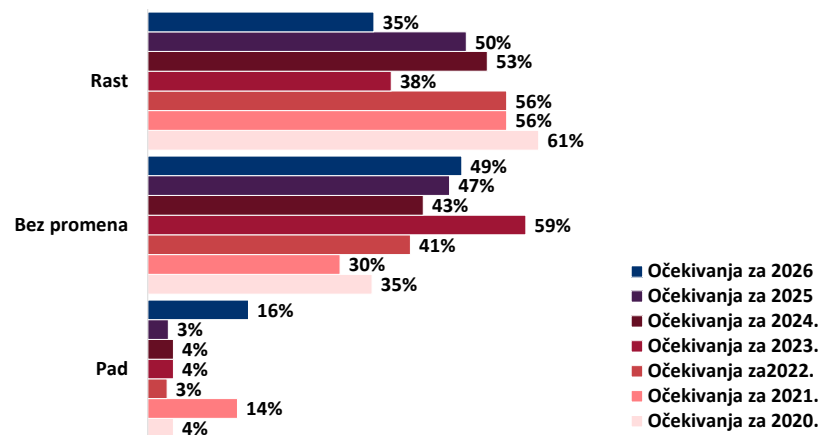
Slično, mikro i mala preduzeća u 2026. godinu ulaze sa očekivanjima nešto boljim u odnosu na ona koja su imala u 2022. godini, koja je bila obeležena kombinacijom energetske šoka izazvanog ukrajinskom krizom, dvocifrene inflacije, rasta cena repromaterijala i transporta, povećanja kamatnih stopa i slabljenja domaće potražnje, što je posebno pogodilo najranjiviji segment privrede.

MMP: OČEKIVANJA U VEZI SA POSLOVANJEM U NAREDNOJ GODINI (TREND)

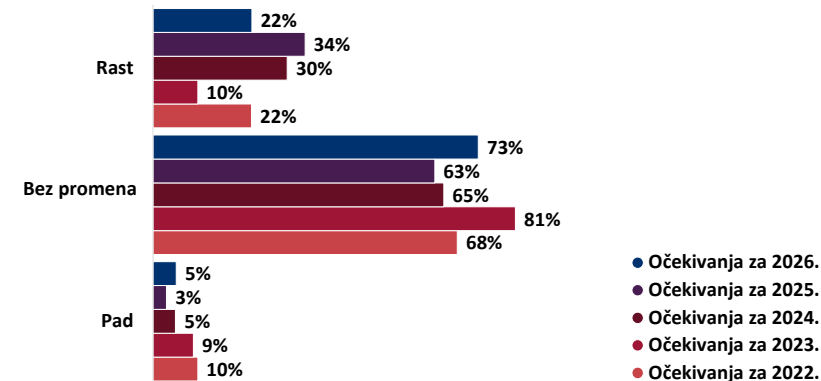
Kada je reč o prognozama za zapošljavanje, iako još uvek relativno mali broj kompanija AmCham-a očekuje smanjenje zaposlenih, ovaj procenat je na najvišem nivou u poslednjih nekoliko godina, 5 puta uvećan u odnosu na prošlogodišnje rezultate. Takođe, beleži se i istorijski najniži procenat onih koji očekuju rast zaposlenih. Ipak, najveći deo kompanija, kao i prethodnih godina, ostaje oprezan i najavljuje stagnaciju u ovom pogledu.

**AMCHAM:
PLANIRANE PROMENE BROJA ZAPOSLENIH ZA NAREDNU GODINU
(TREND)**

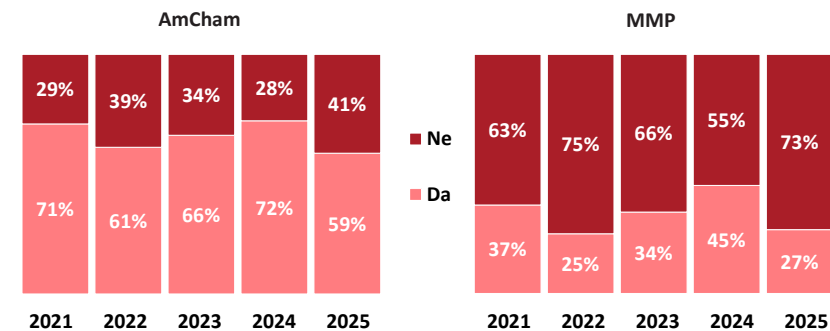
Očekivanja MMP uzorka u pogledu zapošljavanja nisu značajno drugačija u odnosu na prethodne godine – pre svega zato što ove firme posluju sa malim brojem zaposlenih i sporijim tempom rasta, pa im je i kapacitet za povećanje ili smanjenje radne snage ograničen. Zbog toga najveći deo njih iz godine u godinu očekuje da neće biti promena u zaposlenosti, što odražava strukturalnu stabilnost, ali i nisku fleksibilnost ovog segmenta privrede.

**MMP:
PLANIRANE PROMENE BROJA ZAPOSLENIH ZA NAREDNU GODINU
(TREND)**

Postoji velika razlika između uzoraka kada je u pitanju stav prema dodatnim investicijama u 2026. godini. 59% članica AmCham-a planira dodatne investicije, dok je udeo onih koji planiraju dodatne investicije kod mikro i malih preduzeća duplo manji (27%). Ovakav rezultat je konzistentan sa rezultatima prethodnih ciklusa istraživanja, mada je vredno pomena da je pad primetan kod obe grupe ispitanika i da je na rekordnom nivou u poslednjih nekoliko godina.

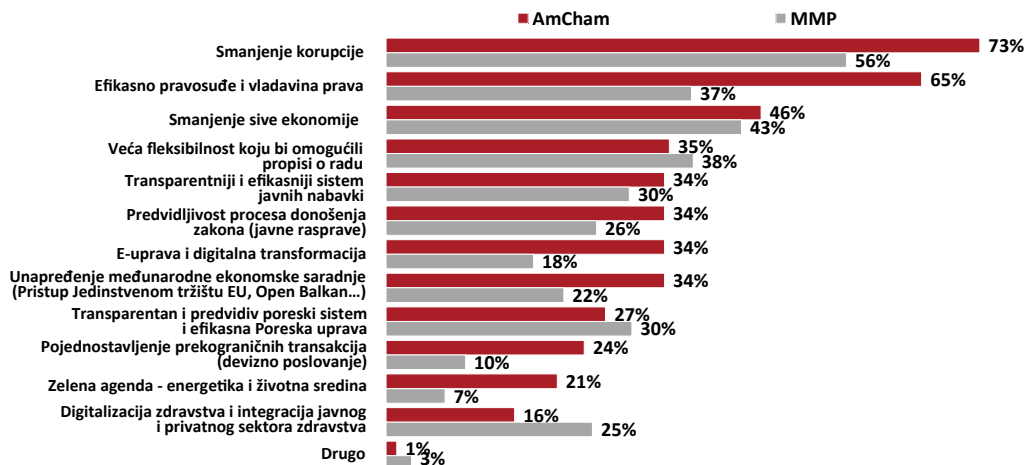
DODATNE INVESTICIJE U NAREDNOJ GODINI (TREND)

VI REFORME ZA DUGOROČNI PRIVREDNI RAST

Kada je reč o reformama koje Vlada treba da sprovede u cilju unapređenja poslovnog okruženja, lista prvih prioriteta za AmCham članice nije se značajno promenila u odnosu na prethodni ciklus istraživanja. Kompanije i dalje kao najvažnije izdvajaju smanjenje korupcije (73%) i unapređenje rada pravosuđa i vladavine prava (65%), kao dve sistemske reforme od presudnog značaja za predvidivost, sigurnost i dugoročni rast privrede. Nakon nekoliko godina u kojima je ovaj pokazatelj stagnirao, smanjenje sive ekonomije ponovo dobija na težini, probijajući se na visoko treće mesto (46%), što ukazuje na rastuću potrebu za fer uslovima konkurencije.

PRIORITETNE REFORME VLADE ZA UNAPREĐENJE POSLOVNOG OKRUŽENJA

S druge strane, najprimetniji pad beleži značaj sprovođenja zelene agende, koji opada sa 43% u 2024. na 21% u 2025. godini, najpre kao posledica trenutnih makroekonomskih pritisaka i neizvesnosti statusa zelenih politika na globalnom nivou, zbog kojih kompanije kratkoročno prioritet daju pitanjima institucionalne stabilnosti i uređenosti tržišta na kome posluju. Da u pozadini smanjenog značaja zelene agende stoji upravo globalna neizvesnost koja vlada u ovom domenu, potvrđuje i podatak da najveći broj kompanija (56%) kao ključnu prepreku sprovođenju održivih politika navodi nedostatak jasne i dosledne regulative u oblasti održivosti u Evropskoj uniji, kao i njenu slabu primenu i neujednačenu interpretaciju u Srbiji. Neke od prioriternih oblasti u kojima kompanije vide prostor za reforme u domenu zelene agende jesu – dalja ulaganja u obnovljive izvore energije, projekte energetske efikasnosti, primena principa „zagađivač plaća“ kada je reč o naplati naknada u oblasti zaštite životne sredine, uključujući i naknadu za upravljanje komunalnim otpadom, i na kraju, pooštavanje kaznene politike u ovom domenu.

Bez obzira na to što ne vide da će se država intenzivno baviti zelenim politikama u narednom periodu, kompanije članice AmCham-a ostaju posvećene internim aktivnostima u oblasti održivosti, kao posledica zahteva koji dolaze od njihovih matičnih kompanija i izvoznih tržišta. Čak 68% kompanija prijavljuje da su neki od ESG ciljeva deo godišnjih targeta najviših rukovodilaca. Shodno tome, 56% AmCham kompanija planira da u narednom periodu nastavi implementaciju svojih ESG aktivnosti, 17% planira da započne rad na ovim aktivnostima, dok 28% nema ovakve planove. U slučaju malih i mikro kompanija, ovi brojevi su značajno drugačiji – čak 83% ovog uzorka ne planira nikakve ESG aktivnosti, što je razumljivo imajući u vidu njihovu manju izvoznu orijentisanost i ograničene kapacitete.

Takođe, značajan pad beleže perspektive širenja **eUprave i digitalne transformacije**, koja sa prošlogodišnjeg trećeg mesta, dospeva na sedmo (sa 48% u 2024. na 34% u 2025. godini). Iako je značajan napredak učinjen u ovoj oblasti ranijih godina, osetan je pad aktivnosti u prethodnoj godini. Tražnja za novim uslugama digitalizacije postoji u nekoliko oblasti. Naime, postoji visoko slaganje između AmCham članica i MMP uzorka da su radni odnosi jedna od prioriternih oblasti za uvođenje eUprave (AmCham: 55%; MMP: 52%), što podrazumeva proširenje mogućnosti elektronske dostave i elektronskog potpisivanja opštih i pojedinačnih akata kojima se odlučuje o pravima, obavezama i odgovornostima iz radnog odnosa, kao što su rešenje o plaćenom odsustvu, rešenje o neplaćenom odsustvu, rešenje o porodiljskom odsustvu i sl. Pored toga, članice još ističu i zdravstvo (53%), imovinsko-pravne postupke (46%) i pravosuđe (45%). Takođe, na pitanje o internim procesima u cilju povećanja produktivnosti, AmCham kompanije članice u velikom procentu (76%) pokazuju spremnost za uvođenje inovacija, digitalne transformacije i automatizacije.

MMP prioritizuju iste reforme kao i AmCham članice, a čini se da je stepen saglasnosti između dva uzorka najveći u poslednjih nekoliko godina. Za mikro i mala preduzeća, najvažnije reforme su smanjenje korupcije (56%), suzbijanje sive ekonomije (43%), veća efikasnost propisa o radu (38%) i unapređenje pravosuđa i vladavine prava (37%).

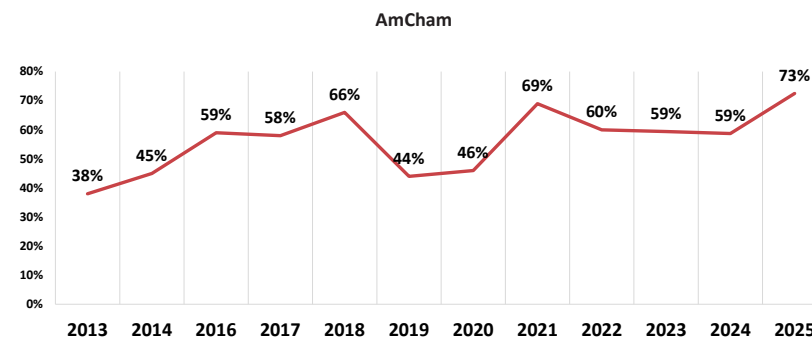
Ovakav obrazac pokazuje da, uprkos razlikama u veličini i kapacitetima, oba segmenta privrede prepoznaju iste institucionalne prepreke koje ograničavaju poslovanje i smatraju da ključ napretka leži u jačanju institucija, transparentnosti i fer tržišnoj utakmici.

VII PRIORITETI ZA EKONOMSKI RAST

SMANJENJE KORUPCIJE

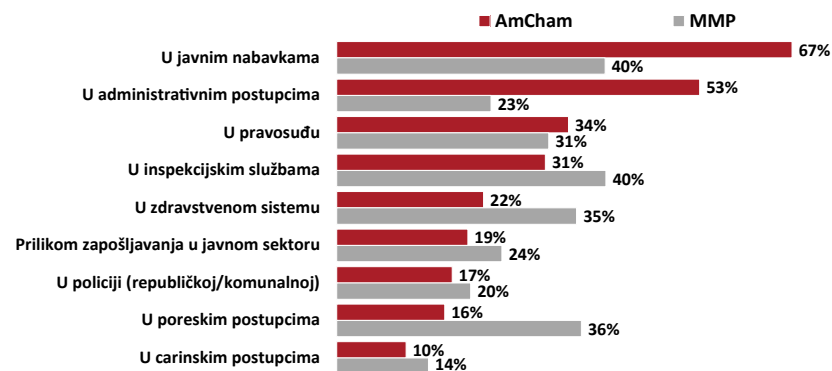
Smanjenje korupcije je prema mišljenju članica AmCham-a i MMP-a najrelevantnija reforma koju je potrebno sprovesti, kako bi se unapredilo poslovno okruženje u Srbiji. Sa ovim se podudara i rastući trend percepcije korupcije i pozitivnih odgovora na pitanje „Da li korupcija utiče na vaše poslovanje?“ iz godine u godinu, koja ove godine dostiže rekordni nivo.

AMCHAM TREND: SMANJENJE KORUPCIJE KAO REFORMSKI PRIORITET

Najveći broj AmCham članica, kao i malih i mikro preduzeća, smatra da je korupcija najzastupljenija u javnim nabavkama (AmCham: 67%, MMP: 40%), što je ocena koja se ponavlja iz godine u godinu, dovodeći u pitanje efikasnost trošenja budžetskih sredstava. Kada je reč o drugim oblastima, odgovori dosta variraju u zavisnosti od veličine kompanija i industrije u kojoj posluju. Tako AmCham članovi već nekoliko godina naglašavaju postojanje korupcije u administrativnim postupcima (53%), pravosuđu (34%), inspekcijским službama (31%), i to tim redosledom. Inspekcijiske službe izdvajaju se i kod malih i mikro preduzeća kao oblast u kojoj je korupcija zastupljena u značajnoj meri (40%), a ovaj uzorak ukazuje i na prisustvo korupcije u poreskim postupcima. Ovakav stav odražava očekivanje da bi veća digitalizacija smanjila mogućnost diskrecionog postupanja, povećala transparentnost i skratila vreme obrade predmeta, čime bi se umanjio prostor za koruptivne prakse koje očigledno pogađaju celu privredu.

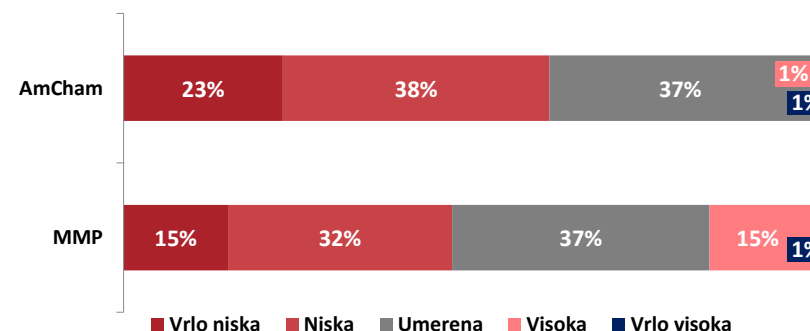
ZASTUPLJENOST KORUPCIJE U RAZLIČITIM OBLASTIMA

PRAVOSUĐE

Zbog snažne veze između kvaliteta pravosudnog sistema i stabilnosti poslovnog okruženja, nije iznenađujuće što se jačanje vladavine prava i unapređenje rada sudova već duži niz godina nalaze pri vrhu liste prioritarnih reformi za kompanije. Percepcija privrede u tom pogledu ostaje kritična: 61% AmCham članica smatra da je efikasnost pravosuđa niska ili veoma niska, 37% je ocenjuje kao osrednju, dok tek 2% kompanija smatra da pravosuđe funkcioniše na visokom nivou.

OCENA EFIKASNOSTI PRAVOSUĐA

Ocene efikasnosti su pozitivnije u slučaju malih i mikro kompanija - 47% mikro i malih preduzeća ocenjuje efikasnost pravosuđa kao nisku i vrlo nisku, 37% kao umerenu, dok 16% vidi efikasnost kao visoku i veoma visoku. Ova razlika u ocenama proizlazi iz činjenice da mikro i mala preduzeća ređe učestvuju u dugotrajnim i složenim sudskim postupcima i imaju manji broj sporova.

Kao najveće prepreke za poslovanje koje proizlaze iz funkcionisanja pravosudnog sistema, i velike i male kompanije najpre ističu dužinu sudskih procesa (AmCham: 90%, MMP: 62%) i neujednačenost postupanja (AmCham: 52%, MMP: 41%). Privreda već godinama kao ključnu preporuku za unapređenje rada pravosuđa ističe digitalizaciju sudskih postupaka, odnosno **uvođenje e-suda – 45% AmCham članova ovo navodi kao jedan od prioriteta za dalje širenje eUprave**. Smatra se da bi takav sistem skratio trajanje postupaka omogućavanjem elektronske dostave, većom preglednošću predmeta i lakšim uvidom u podneske i odluke. Istovremeno, digitalizacija bi doprinela doslednijem postupanju sudova zahvaljujući javno dostupnoj i pretraživoj sudskoj praksi, kao i smanjenju percepcije korupcije kroz povećanu transparentnost celog procesa.

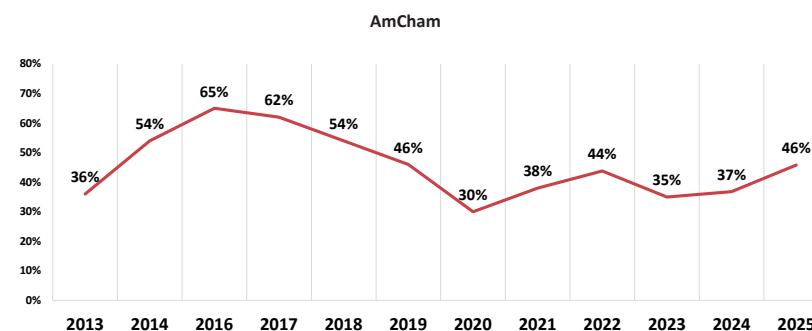
NAJVEĆE PRAVOSUDNE PREPREKE ZA POSLOVANJE

SIVA EKONOMIJA

Nakon što je značaj suzbijanja sive ekonomije kontinuirano opadao od 2016. godine i dostigao najniži nivo 2020. (30%), podaci pokazuju da je posle COVID-19 pandemije ovaj prioritet ponovo dobio na težini, te ove godine dolazi u sam vrh reformskih prioriteta privrede. Ovakav trend može se povezati sa snažnom ekspanzijom elektronske trgovine tokom pandemije, usled čega je i obim nelegalne prodaje na internetu postao vidljiviji i uticajniji, čineći nastavak reformi u ovoj oblasti sve važnijim za privredu.

AMCHAM TREND: SMANJENJE SIVE EKONOMIJE KAO REFORMSKI PRIORITET

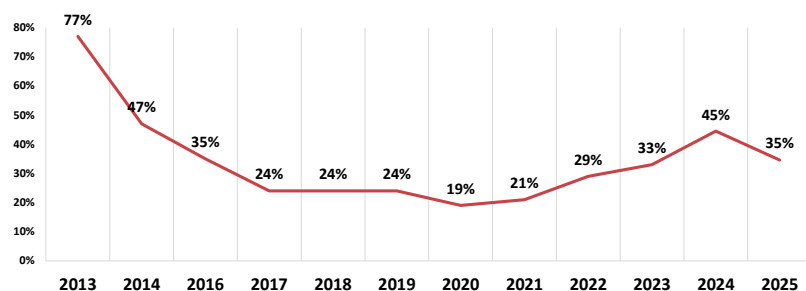
Takođe, u uslovima povišene inflacije, usporavanja ekonomske aktivnosti i rasta finansijske neizvesnosti, povećava se rizik da deo privrede i potrošača pređe u sivu zonu. Ovo je posebno vidljivo u sektoru malih i mikro preduzeća, kojima je ovo drugi reformski prioritet, a koja zbog izraženih troškovnih pritisaka teže održavaju poslovanje u formalnim okvirima, pa su sklonija prelasku na neformalne kanale prodaje i pružanja usluga.

Neki od izazova koje kompanije i dalje identifikuju kao prepreku daljoj sistemskoj borbi protiv sive ekonomije jesu i dalje skromni ljudski i tehnički kapaciteti nadležnih organa, koji bi trebalo da se uhvate u koštac sa sve složenijim slučajevima nelegalne trgovine i kršenja prava intelektualne svojine, nedovoljna stručna osposobljenost i profilisanost inspektora (posebno u oblastima koja zahtevaju posebna tehnička znanja, poput softverske piraterije ili internet istraga), ali i izostanak sistemske saradnje između inspekcijских i pravosudnih organa, koji je praćen čestim izostankom adekvatnih pravosudnih ishoda.

VEĆA FLEKSIBILNOST RADNIH PROPISA

Fleksibilnost radnog zakonodavstva je u AmCham uzorku bila prioritetna reforma 2013. i 2014. dok se posle izmene propisa o radu, tražnja za tom vrstom reforme značajno smanjila. Od pandemije pa na dalje, beleži se postepeni rast važnosti ovog prioriteta, što nije neočekivano, imajući u vidu izmene u tržištu rada i nove oblike radnog angažmana koji su se u međuvremenu pojavili, kao i napredak u digitalnoj transformaciji.

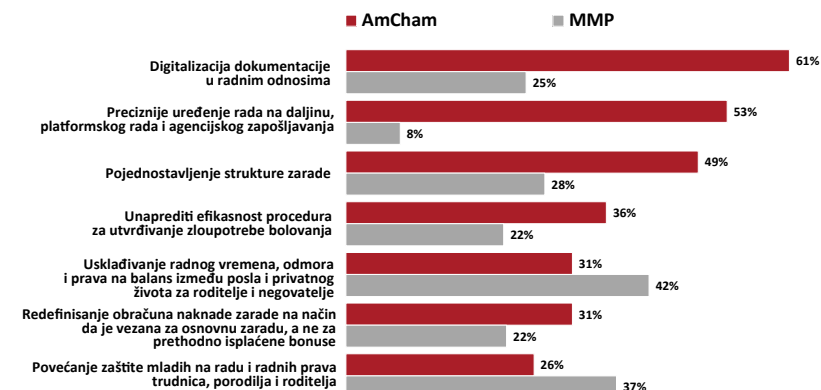
AMCHAM: VEĆA FLEKSIBILNOST KOJU BI OMOGUĆILI PROPISI O RADU KAO REFORMSKI PRIORITET – TREND

Kada se govori o politikama koje država može da sprovede, AmCham kompanije prioritzuju fleksibilniji regulatorni okvir za olakšanje administracije radnih odnosa i čuvanja dokumentacije, njenu digitalizaciju i modernizaciju u pogledu prilagođavanja savremenim uslovima rada (61%). Osim toga, ističe se i značaj preciznijeg uređenja rada na daljinu, platformskog rada i agencijskog zapošljavanja (53%), u skladu sa EU direktivama u ovoj oblasti, kao i pojednostavljenje strukture zarade (49%). Ovakav fokus proizlazi iz složenosti njihovih organizacionih struktura, većeg broja zaposlenih i intenzivnije primene hibridnog, udaljenog i projektnog rada, koji zahtevaju jasna i moderna pravila, kao i digitalno upravljanje dokumentacijom.

Sa druge strane, mikro i mala preduzeća prioritzuju teme koje direktno utiču na radnu snagu u malim kolektivima, kao što su usklađivanje radnog vremena, odmora i prava na balans između posla i privatnog života za roditelje i negovatelje (42%), kao i povećanje zaštite mladih na radu i radnih prava trudnica, porodilja i roditelja (37%), jer često nemaju formalne HR sisteme i oslanjaju se na jednostavnije procedure, pa svako odsustvo ili potreba za prilagođavanjem rada ima veći proporcionalni uticaj na poslovanje.

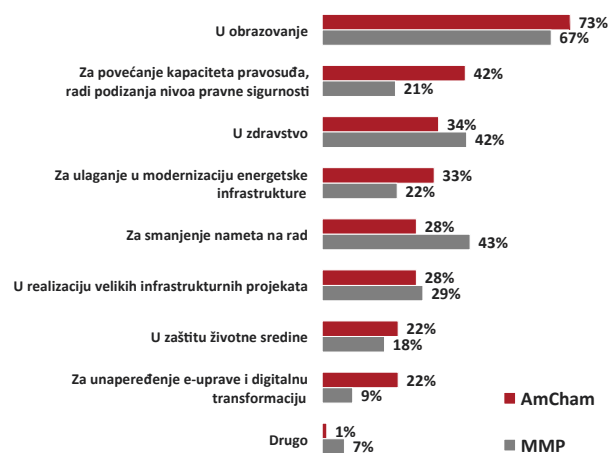
IZMENE RADNOG ZAKONODAVSTVA

FOKUS NA OBRAZOVANJE, VEĆU PRODUKTIVNOST RADA I PAMETNE IZVORE RASTA

Već nekoliko godina zaredom, više od dve trećine ispitanika u okviru članstva AmCham-a (73%), ali i malih i mikro preduzeća (67%), smatra da bi dalje ulaganje u obrazovanje trebalo da bude prvi prioritet za alokaciju budžetskih sredstava kao preduslov za povećanje privrednog rasta. Kada se to ukrsti sa predviđanjima da će najveći izazov biti osposobljavanje zaposlenih za automatizaciju procesa i upotrebu veštačke inteligencije radi povećanja produktivnosti rada, koji naglašava preko 70% AmCham članica, otvara se jasan pravac za nastavak podrške digitalizaciji, automatizaciji, inovativnom razvoju i saradnji privatnog sektora sa akademskim institucijama i startup zajednicom.

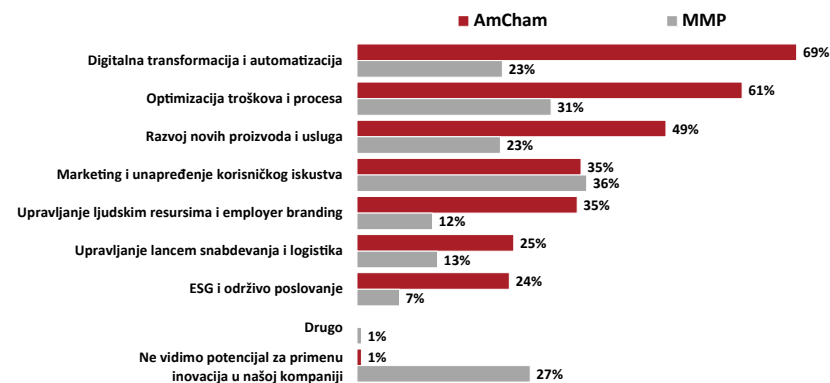
PRIORITETNE OBLASTI ZA ULAGANJA U CILJU PODSTICANJA PRIVREDNOG RASTA

Fokus ekonomske politike na pametne izvore rasta, koji su u izvesnoj meri započeti, svakako ne bi trebalo prekidati, uz dodatni fokus na razvoj veštačke inteligencije i njene primene u poslovanju.

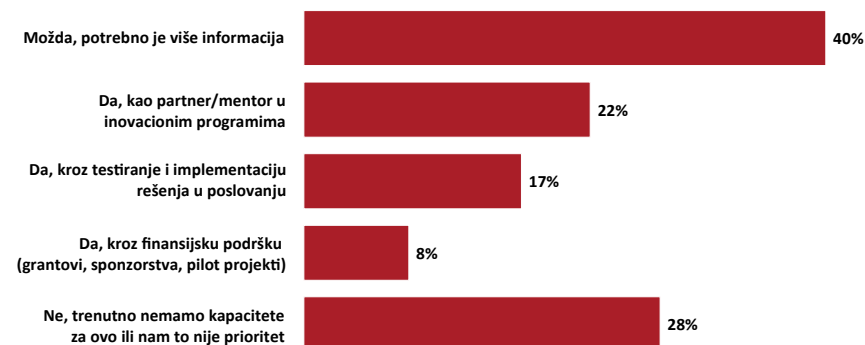
U tom smislu, a imajući u vidu našu poziciju izvoznog tržišta za ovu vrstu usluga, ali i kao mogućeg regionalnog hub-a za privlačenje investicija, neophodno je obezbediti sve regulatorne preduslove za njihovo privlačenje, kao i izvoz takvih usluga na tržišta od EU (adekvatan nivo zaštite podataka) do SAD.

POTENCIJAL ZA UVOĐENJE INOVACIONIH PROGRAMA

U ovogodišnjim rezultatima jasno se izdvaja još jedna poruka – kompanije vide veliki potencijal za uvođenje inovacionih programa u sopstvene poslovne procese, i to prevashodno kroz digitalnu transformaciju i automatizaciju, optimizaciju poslovnih procesa i razvoj novih proizvoda i usluga. U tom procesu oko 2/3 ispitanih kompanija smatra da postoji potencijal za saradnju sa startupovima i inovativnim kompanijama, ali i da je potrebno više informacija o modelima saradnje, više prilika za direktne susrete i više strukture u povezivanju velikih sistema i inovativnih timova.

AMCHAM: ZAINTERESOVANOST ZA SARADNJU SA STARTUP SEKTOROM I FORME SARADNJE

AMCHAM SERBIA
A LEADER IN CHANGE